אגרות הראי"ה - כרך ב' - אגרת תקפט

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ב אלול תרע"ג
נמען: אליעזר בן יהודה

על פירוש המילה 'כבולין' בתוספתא מקוואות כמשאבה: מצד ההלכה אין מניעה. הגר"א לא מחק, אלא הוסיף 'מאיליהם'. ייתכן שהצינור עוצב כמו 'כבול' (קרסול, שבת נד א). נוח יותר לפרש משאבה של דליים קטנים, שבה המים אינם נתלשים, ולכן אין בהם פסול שאיבה. אולי 'כבול' שבפסחים נא א הוא מרחץ כזה, אף שהקשר מכריע כפירוש רש"י.

עיקרי הדברים

- 'כבולין' - משאבה.
- דין שאיבה במקווה.
- דיוק בגר"א.

נוסח האגרת עם ביאור

בגרסה זו משולב ביאור בתוך נוסח האגרת. הביאור מופיע כך: [בסוגריים מרובעים, באות קטנה ועל רקע תכלת] *והוא אינו חלק מלשון האגרת.*

ב"ה[1], י"ב אלול תרע"ג[2].

להחכם המפורסם מר א, בן יהודה. [אליעזר בן יהודה, מחדש הדיבור העברי, ששאל לצורך מילונו]

ע"ד[3] הפתרון של תיבת "כבולין", שבתוס'[4] מקואות, [תוספתא מקואות] שרוצה כבי לומר שהיא משאבה. אתכבד להודיעו את דעתי, שמצד ההלכה אין מניעה לפירוש זה, והגר"א[5] ג"כ[6] אין הכרח שמחק התיבה, כהבנת המפרש מ"ב, ["מנחת ביכורים", פירוש על התוספתא] אלא הוסיף תיבת "מאיליהם", לאפוקי אם באו ע"י[7] אדם, שוב לא יועיל מה שירדו למקוה ע"י הכלי, ששמה "כבולין", אע"פ[8] שאין בה תורת כלי לענין שאיבה. ואולי הצינור עשוי היה אצלם כעין פרק התחתון של רגל אדם, שנקרא כבול, לפירוש האחרון בגמ'[9] שבת נ"ד א', ופירש"י[10] שם בלע"ז[11] קויל"ה[12], והוא דומה לצינור של רכובה, שבפ' ה' ד', שהכונה ג"כ כעין ארכובה, דלא כמ"ב. ויותר נח לפרש "כבולין" משאבה שע"י[13] דליים קטנים, שהם פתוחים קצת בשוליהם,

---

1 ב"ה - ברוך השם
2 תרע"ג - השנה תרע"ג (1912/1913)
3 ע"ד - על דבר
4 שבתוס' - שבתוספות
5 והגר"א - והגאון רבי אליהו מווילנה
6 ג"כ - גם כן
7 ע"י - על ידי
8 אע"פ - אף על פי
9 בגמ' - בגמרא
10 ופירש"י - ופירש רש"י
11 בלע"ז - בלשון זר (בשפה זרה)
12 קויל"ה - מילה בצרפתית עתיקה (לעז של רש"י), לא ראשי תיבות
13 שע"י - שעל ידי

באופן שאין המים נתלשים, ומ"מ[14] מדין שאיבה לא נטלו מצד עצמם, אלא שמכשיר מפני שאינן נתלשין, והם מחוברים להמעין או הנהר. וזה יותר מחוור מלפרש פומפא של דחיקת אויר, שאז א"צ[15] טעם שאינם נתלשין, כי אינם שאובין כלל. מיהו אין פירוש כ'[16] נפרך מצד זה, שיש לפרש התוס'[17] דקאי על צינור שחקקו ולבסוף קבעו דלעיל, שיש בו משום שאיבה, אלא שאם אינו נתלש י"ל[18] דאין שאיבה פוסלת, וכן יש שיטה בראשונים, ואמר שבאנטיליא [משאבה (יוונית)] שהם נתלשים השאיבה פוסלת בכל גווני, ובכבולין דהיינו צינור של משאבה ע"י לחיצה, שאין שם תלישה, אפילו כשבא דרך הצינור, כיון שאינו נתלש בכל הילוכו ממקורו, אין שאיבה פוסלת.

ונראה שמין מרחץ כזה היה נקרא "כבול", וזהו "אין רוחצין, שני אחין כאחד בכבול", פסחים נ"א א', [כבול, עיר בגליל המערבי] ודלא כפירש"י[19], אלא שהמשך המאמרים שם על מקומות, מכריע לפירש"י[20]. ואולי מתוך שבכבול היו מרחצאות מתוקנים, ע"י מכונה כזו, נקראו כאלה "כבולין" גם בשאר מקומות. ובהיותי פה מחוסר ספרים, ולענין הכרעת המחקר הלשוני, שא"צ[21] עומק הלכה, די בזה, ע"כ[22] אקצר ואחתום.

בכבוד,

אברהם יצחק ה"ק

נוסח האגרות וההערות: אגרות הראי"ה, כרכים א׳-ד׳

---

14 ומ"מ - ומכל מקום
15 א"צ - אין צריך
16 כ' - כבוד
17 התוס' - התוספות
18 י"ל - יש לומר
19 כפירש"י - כפירוש רש"י
20 לפירש"י - ל + פירש"י: פירש רש"י
21 שא"צ - שאין צריך
22 ע"כ - על כן